

Kenniscentrum
Psychologie en Economisch Gedrag

Verminderen van financiële stress bij studenten

**Adviesrapport naar aanleiding van een
brainstormsessie over het verminderen van
financiële stress bij studenten –
Met en voor studenten.**

Auteurs: Tim Egelmeers, Ilse Westdorp, Vera Hilgevoord en Olaf Simonse

1. Samenvatting

Een kwart van de studenten maakt zich zorgen om hun financiële situatie. Financiële stress kan veel negatieve gevolgen hebben voor zowel de studieprestaties als het welzijn van studenten. Binnen een samenwerking met meerdere partijen heeft het Kenniscentrum Psychologie en Economisch Gedrag (hierna: het Kenniscentrum) – op basis van een aantal onderzoeken en een brainstormsessie – geïnventariseerd welke veranderingen nodig zijn om financiële stress bij studenten te verminderen. De onderzoeken richtten zich op de vraag hoe studenten hun financiële situatie ervaren en welke invloed dit heeft op hun welzijn en hun studieprestaties. De brainstorm richtte zich onder meer op hoe bestaande financiële informatie door meer studenten gevonden kan worden en of er belangrijke informatie mist op bestaande sites. Wij geven, in dit rapport, een samenvatting van de brainstorm en een advies gebaseerd op de brainstorm. De suggesties die genoemd werden tijdens de brainstorm zijn gecategoriseerd over de drie instituten die de suggesties mogelijk tot uitvoer kunnen brengen: (1) rijksoverheid, (2) lokale overheden en (3) hogescholen en universiteiten. Vervolgens geven wij op basis van de brainstorm en onze kennis over financiële stress een advies over hoe de suggesties mogelijk uitgevoerd kunnen worden. De adviezen zijn gericht op het (1) financieel ondersteunen van studenten, (2) tegengaan van de versnippering van financiële informatie (3) hulp bieden en (4) inzetten van passende financiële educatie. Wij adviseren om deze actielijnen uit te werken en daarbij studenten te betrekken.

2. Inhoudsopgave

1. Samenvatting.....	2
2. Inhoudsopgave	3
3. Onderzoek naar financiële stress	4
4. De brainstorm.....	6
1. De rijksoverheid.....	7
2. Lokale overheden	8
3. Hoger onderwijs	8
5. Advies	9
1. Financiële ondersteuning	10
2. Versnipperde communicatie	10
3. Hulp en ondersteuning.....	11
4. Financiële educatie.....	11
6. Appendix.....	13
1. Brainstorm 1	13
2. Brainstorm 2	19

3. Onderzoek naar financiële stress

Veel Nederlandse studenten maken zich zorgen over hun financiële situatie. Een Nederlands onderzoek uit 2019 onder bijna 5000 hbo-studenten laat zien dat één op de vijf studenten moeilijk rondkomt en bijna de helft niet makkelijk rondkomt¹. Ook in Leiden maken veel studenten zich zorgen over geldzaken. Uit een onderzoek onder ruim 100 Leidse studenten blijkt dat geldzorgen onder studenten toenemen door de hogere energieprijzen, huurprijzen en boodschappen². Bovendien is met ingang van het studiejaar 2015-2016 de basisbeurs voor studenten vervangen door het leenstelsel. Hierdoor zijn studenten afhankelijk(er) geworden van geleend geld om hun studie te kunnen bekostigen. Het eerdergenoemde onderzoek uit 2019 gaf aan dat een kwart van de studenten zich vaak zorgen maakt over de hoogte van hun studieschuld². Bovendien is het aannemelijk dat, door de huidige hoge inflatie, het aantal studenten dat moeite heeft om rond te komen en zich zorgen maakt over hun schulden nog verder is toegenomen. De Nationale Monitor geldzorgen³ geeft namelijk aan dat, tijdens de huidige hoge inflatie, Nederlanders in het algemeen zich meer zorgen zijn gaan maken over hun financiën.

**“Geldproblemen zijn nu nóg iets waar ik me zorgen over moet maken, bovenop al mijn andere problemen”
– Leidse student²**

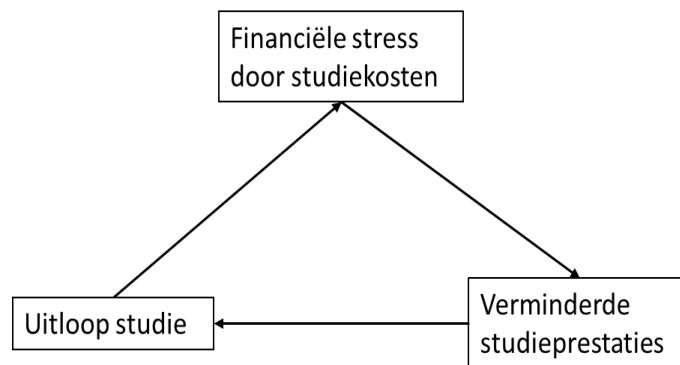
---

¹ van der Veer, A., Madern, T., & Maussen, E. (2019). Studeren zonder financiële zorgen: Financiële problematiek onder hbo-studenten.

² Studentvertergenwoordigers (2022). Financiële stress. Studentenperspectief. *Onderzoek in het kader van het Herfstsymposium Financiële stress onder studenten*.

³ Wijzer in Geldzaken (2023). De Nationale Monitor Geldzorgen. Geraadpleegd op <https://www.wijzeringeldzaken.nl/Nationale-Monitor-Geldzorgen/>

Studeren kost naast veel geld, ook veel tijd. Werken om de studie (helemaal) te bekostigen is vaak niet haalbaar voor studenten. Toch blijkt dat studenten zich genoodzaakt voelen om te werken om hun studieschuld niet te hoog op te laten lopen. Dit heeft twee negatieve gevolgen. Ten eerste, de uren die studenten in hun werk steken, gaan ten koste van hun studie uren¹. Ten tweede, kan financiële stress leiden tot een verminderde concentratie, planvermogen en zelfcontrole⁴. Beide negatieve gevolgen zorgen voor verminderde studieprestaties en studie uitloop⁵. Financiële stress kan dus leiden tot een negatieve feedback loop bij studenten (zie figuur 1). Dit wordt bevestigd in het eerdergenoemde onderzoek onder Leidse studenten².

Figuur 1. Negatieve feedback loop als gevolg van financiële stress bij studenten.

“Ik zie financiële stress niet los van stress voor studie: hoe langer ik erover doe, hoe meer ik moet lenen. Maar ook: hoe meer ik moet werken, hoe minder ik kan studeren.”
– Leidse student²

⁴ van Dijk, W. W., van der Werf, M. M., & van Dillen, L. F. (2022). The psychological inventory of financial scarcity (PIFS): A psychometric evaluation. *Journal of Behavioral and Experimental Economics*, 101, 101939.

⁵ van Horssen, C., Lamers, S., Groen, A., Houtsma, N., van Dijk, W., van Dillen, L., & Kurtenbach, N. (2022). Geldstress bij jongeren

Financiële stress kan, naast het effect op het studieverloop, ook een enorme impact hebben op het welzijn van studenten. Financiële stress kan voor mentale problemen zorgen en die mentale problemen kunnen tot ver in het volwassen leven aanhouden⁴. Ook kan de ervaring van financiële stress zorgen voor een verlaging van eigenwaarde en een verhoging van eenzaamheid en hangt financiële stress negatief samen met mentale en fysieke gezondheid². Het is daarom van groot belang om financiële stress bij studenten en de daaraan gerelateerde negatieve effecten te minimaliseren. De Universiteit Leiden, de Hogeschool Leiden, de gemeente Leiden, SHout!, DenkTank Student en Stad en het Kenniscentrum hebben daarom het initiatief genomen om samen een actieplan te maken om financiële stress onder Leidse studenten te verminderen.

4. De brainstorm

Het Kenniscentrum organiseerde op 23 oktober 2022 een symposium met als hoofdthema financiële stress onder studenten. Na het symposium heeft het Kenniscentrum samen met de Universiteit Leiden, de Hogeschool Leiden, de gemeente Leiden, SHout! en DenkTank StudentEnStad een werkgroep opgericht. Deze werkgroep heeft vervolgens op 8 maart 2023 een brainstormsessie georganiseerd met als thema het verminderen van financiële stress bij studenten. Voor deze brainstormsessie zijn studenten uitgenodigd, maar ook partijen die invloed hebben op het beleid met betrekking tot het financieel welzijn van studenten. Dit waren bijvoorbeeld medewerkers van verschillende betrokken overheidsdepartementen.

Tijdens de brainstorm hebben we ons gericht op welke veranderingen er nodig zijn om financiële stress onder studenten te verminderen. Voorbeelden van vragen die tijdens de brainstorm gesteld waren zijn: Wat moet er anders geregeld worden? Welke informatie mist er die studenten kan helpen met hun financiën? En hoe kunnen studenten bestaande informatie vinden? Op basis van de brainstormsessie schrijven wij nu een rapport met de belangrijkste uitkomsten. Wij hebben daarvoor een selectie gemaakt

van de suggesties die de deelnemers het meeste deelden en de suggesties die de deelnemers het belangrijkste vonden. De suggesties zijn vervolgens onderverdeeld, op basis van probleemeigenaar, over de rijksoverheid (sub-paragraaf 1), lokale overheden (sub-paragraaf 2) en het hoger onderwijs (sub-paragraaf 3). Een compleet overzicht van alle suggesties van de deelnemers aan de brainstorm is te vinden in de appendix van dit rapport. Wij hebben de suggesties vervolgens aangevuld door aan het einde van dit rapport advies te geven waar wij, vanuit onze kennis en expertise kansen zien om financiële stress bij studenten te verminderen.

1. De rijksoverheid

Volgens het overgrote deel van de deelnemers aan de brainstorm vereist het voorkomen en verminderen van financiële stress bij studenten om een landelijke aanpak vanuit de rijksoverheid. De overheid heeft volgens de deelnemers een regulerende rol en zou wet- en regelgeving moeten aanpassen. Door wet- en regelgeving aan te passen kan de overheid zowel direct als indirect de financiële stress bij studenten verminderen. Niet geheel verrassend waren veel suggesties gericht op het leenstelsel en studiefinanciering. Voorbeelden daarvan waren een (hogere) compensatie voor studenten die onder het leenstelsel gestudeerd hebben en de herinvoering van de basisbeurs. Een oorzaak voor financiële stress die veel genoemd werd tijdens de brainstorm is het gebrek aan betaalbare en zekere huisvesting voor studenten. Volgens de deelnemers zou de overheid meer betaalbare studentenwoningen beschikbaar moeten stellen, studenten beter moeten beschermen tegen malafide huisbazen en uitwonende studenten financieel moeten ondersteunen met een vaste huurtoeslag. Ook stelden veel deelnemers voor om verplichte financiële educatie op middelbare scholen te geven. Studenten zouden daarna meer financiële vaardigheden hebben om zelf gezonde financiële keuzes te maken. Als laatste gaven veel deelnemers de suggestie om het proces rondom toeslagen aanvragen (zoals studie, huur en zorgtoeslag) te versimpelen.

Deelnemers gaven aan dat dit proces nu vaak omslachtig en onduidelijk is. Volgens de deelnemers ontstaat door de onduidelijkheid ook veel stress.

2. Lokale overheden

Lokale overheden hebben volgens de deelnemers een dubbele rol. Enerzijds kunnen ze een rol spelen bij het verminderen van financiële stress door lokale regelgeving aan te passen. Anderzijds kunnen ze een belangrijke rol vervullen door essentiële informatie te verspreiden naar studenten en hun ouders/verzorgers. Om financiële stress bij studenten te verminderen, suggereren de deelnemers dat lokale overheden kunnen samenwerken met lokale partijen. Een concreet voorbeeld hiervan is de samenwerking tussen de lokale overheid en lokale sportverenigingen, waarbij studenten gratis of met korting gebruik kunnen maken van sportvoorzieningen. Bovendien zouden lokale overheden, net als de rijksoverheid, de aanvraagprocedures voor bestaande financiële regelingen kunnen verduidelijken en vereenvoudigen. Hierdoor wordt het voor studenten gemakkelijker om de financiële steun te krijgen waar ze recht op hebben. De deelnemers pleiten ook voor het organiseren van workshops door lokale overheden voor studenten en hun ouders. Tijdens deze workshops kunnen alle belangrijke regels en toeslagen worden besproken, en kunnen aankomende studenten geholpen worden met het aanvragen van voor hen relevante toeslagen.

3. Hoger onderwijs

De deelnemers aan de brainstorm benadrukken voornamelijk de rol van hoger onderwijsinstellingen bij het verspreiden van informatie over financiële zaken. Volgens hen kan het verminderen van financiële stress worden bereikt door tijdens colleges en mentormeetings relevante websites te benoemen. Ook stellen de deelnemers voor dat hogescholen en universiteiten buddysystemen kunnen ontwikkelen. Bijvoorbeeld door ouderejaars studenten te laten helpen en uitleg te geven aan eerstejaars over de

financiële keuzes rondom hun studie. Daarnaast zouden hogescholen en universiteiten met studie- en studentenverenigingen kunnen samenwerken om de informatie over (het voorkomen van) financiële stress te verspreiden. De deelnemers benadrukken dat het belangrijk is om informatie via communicatiekanalen te verspreiden die reeds populair zijn onder studenten, zoals bijvoorbeeld Instagram en TikTok.

5. Advies

Binnen alle oplossingen, oorzaken en suggesties die door de deelnemers tijdens de brainstorm zijn genoemd, kunnen we verschillende actielijnen ontdekken.

- 1) **Financiële ondersteuning:** Een belangrijke oorzaak van financiële stress onder studenten is het gebrek aan geld. Zowel de rijksoverheid als lokale overheden dienen studenten te voorzien van financiële ondersteuning.
- 2) **Versnipperde communicatie:** Financiële stress ontstaat doordat studenten vaak niet op de hoogte zijn van beschikbare financiële regelingen, omdat de informatie verspreid is over verschillende websites. Om dit te verhelpen, moet financiële informatie op één toegankelijke plek worden samengebracht, waar studenten gemakkelijk toegang toe hebben en weten te vinden.
- 3) **Hulp en ondersteuning:** Veel studenten zijn niet op de hoogte van bestaande instanties die kunnen helpen bij financiële problemen, en het onderwerp wordt vaak geassocieerd met taboes en schaamte. Het is belangrijk om het aanbod van hulp en ondersteuning te centraliseren en te destigmatiseren, zodat studenten weten waar ze terechtkunnen en zich vrij voelen om hulp te zoeken.
- 4) **Financiële educatie:** Financiële stress wordt vaak verergerd door een gebrek aan ontwikkelde financiële vaardigheden bij startende studenten, die zichzelf plotseling in een nieuwe studieomgeving

bevinden. Om hiermee om te kunnen gaan, moeten startende studenten voorzien worden van essentiële financiële educatie en begeleiding over belangrijke financiële keuzes.

1. Financiële ondersteuning

Studenten ervaren financiële stress vanwege het gebrek aan voldoende geld. De logische oplossing hiervoor is dat de rijksoverheid en lokale overheden studenten beter financieel moeten ondersteunen. Dit kan namelijk op de korte termijn en effectief financiële stress bij studenten verminderen. **Daarom adviseren wij dat de rijksoverheid en lokale overheden de chronische negatieve gevolgen van financiële stress bij studenten meenemen in hun toekomstige besluitvorming.**

2. Versnipperde communicatie

Studenten ervaren financiële stress omdat informatie over financiële regelingen hen niet goed bereikt. Momenteel is deze informatie erg versnipperd, waardoor studenten voor verschillende regelingen, tools en hulp telkens naar verschillende websites of instanties moeten gaan. Dit maakt het vinden en aanvragen van financiële regelingen lastig en stressvol voor studenten. Om financiële stress bij studenten te verminderen, is het essentieel dat de rijksoverheid, lokale overheden en het hoger onderwijs samenwerken. Door alle informatie en regelingen op één centrale plek beschikbaar te maken, kunnen studenten eenvoudig toegang krijgen tot relevante informatie. Integratie van een pagina met alle financiële informatie op studentenwebsites (zoals Brightspace) ligt daarom voor de hand. Echter, het is belangrijk om de bruikbaarheid van de geïntegreerde informatie te controleren bij studenten. Hogescholen en universiteiten kunnen hierbij het voortouw nemen. Zij kunnen niet alleen de informatie bundelen en de website ontwikkelen, maar ook de feedback van studenten verzamelen en verwerken. **Daarom adviseren wij dat het hoger onderwijs op hun studentenwebsite (bijvoorbeeld Brightspace) een pagina integreert waar alle financiële informatie bij elkaar wordt gebracht.**

3. Hulp en ondersteuning

Veel studenten zijn niet op de hoogte van bestaande instanties die kunnen helpen bij financiële problemen, en het onderwerp wordt vaak geassocieerd met taboes en schaamte. Op verschillende plekken is hulp beschikbaar voor studenten die financiële stress of financiële problemen ervaren. SHout! ondersteunt jongeren in Leiden en omgeving met financiële en andere problemen. Het Meeting Point helpt internationale studenten die een steuntje in de rug nodig hebben. De studentendecanen van de Hogeschool en de Universiteit bieden ondersteuning bij problemen waarbij verschillende regelingen en wettelijke bepalingen een rol spelen. Ook de gemeente heeft verschillende regelingen voor inwoners met financiële problemen. Het aanbod is echter versnipperd. Daarnaast spelen schaamte en taboe rondom het thema geld een rol. **Wij adviseren om zowel bij de Hogeschool als de Universiteit één loket te creëren waar studenten zich kunnen melden die financiële stress ervaren. Wij adviseren om daarbij zoveel mogelijk aan te sluiten bij bestaande structuren voor hulp.** Dit loket kan studenten helpen of ze “warm” doorverwijzen naar beschikbare hulp.

4. Financiële educatie

Studenten hebben financiële stress omdat de overgang van middelbare scholier naar student een groot beroep doet op nog onontwikkelde financiële vaardigheden. Echter, studenten hebben deze onontwikkelde financiële vaardigheden meteen nodig: ze moeten studiefinanciering aanvragen, plannen of en hoeveel geld ze willen lenen, onderzoeken of ze in aanmerking komen voor huur en/of zorgtoeslag en nog veel meer. De keuzes die studenten in het begin van hun studie maken hebben grote gevolgen voor de rest van hun studentenleven en verkeerde keuzes kunnen voor veel financiële stress zorgen. Veel van de belangrijke keuzes die beginnende studenten moeten maken zijn eenmalig (zoals studiefinanciering aanvragen) of de eerste keuze vormt een belangrijk referentiepunt voor latere keuzes (hoogte

studielening). Een effectieve vorm van onderwijs voor eenmalige keuzes is Just In Time onderwijs. Just in Time onderwijs deelt kennis net voordat de kennis nodig is. Hierdoor kan de kennis meteen en effectief gebruikt worden. Net als voor de versimpeling van de communicatie zou de educatie het beste verzorgd kunnen worden door (dezelfde) overkoepelende organisatie van rijksoverheid, lokale overheden en het hoger onderwijs. Juist In Time onderwijs is complementair aan structurele financiële educatie. Wij vinden het belangrijk dat kinderen en jongeren vanaf jonge leeftijd financiële vaardigheden aangeleerd krijgen. **Wij pleiten voor een structurele plek voor financiële vaardigheden in het onderwijscurriculum. Wij adviseren daarnaast om studenten via Just In Time onderwijs te helpen met het maken van belangrijke financiële beslissingen als startende student.** Het is van belang om studenten te betrekken bij het ontwikkelen van dit Just In Time onderwijs. Studenten weten het beste waar zij behoefte aan hebben en op welke manier en welke momenten dit onderwijs het beste kan worden ingezet.

6. Appendix

1. Brainstorm 1

Vraag: 'We zijn een jaar verder vanaf nu en alle problemen zijn opgelost. Hoe ziet dat eruit? Wat doe jij anders/wat is er anders?'

	Aantal keer genoemd	Aantal stickers	Verantwoordelijke partij
Compensatie voor het leenstelsel <ul style="list-style-type: none"> Betaald door partijen die het hebben afgeschaft Compensatie: basisbeurs met terugwerkende kracht Studieschild moet los komen te staan van een hypotheek aan kunnen vragen 	3	3	Rijksoverheid
Duidelijke communicatie richting studenten. <ul style="list-style-type: none"> Noodzaak om studenten te betrekken waarover die communicatie dan gaat en via wie Concrete campagnes in combinatie met studenten 	1	2	Alle partijen
Basisbeurs terug invoeren, meer studiefinanciering <ul style="list-style-type: none"> Of gratis studeren wanneer je nominaal afstudeert Studenten moeten geen lening aan hoeven gaan om kunnen studeren Betaald worden om te studeren Basisbeurs systeem is afgestemd op de draagkracht van ouders, zodat geld eerlijk wordt verdeeld 	9	5	Rijksoverheid
Studenten weten de weg naar hulpverlening te vinden en hoeven zich niet te schamen dat zij hulp zoeken <ul style="list-style-type: none"> Wanneer studenten dit niet weten zijn er mensen die daarbij kunnen helpen en door kunnen sturen Studenten weten hulp voor financiën net zo goed te vinden als voor bijvoorbeeld medische hulp Er moeten campagnes komen om taboe te doorbreken, bijvoorbeeld door influencers/sporters/BN'ers (voorbeeldfiguren), dit moet vanuit de overheid Studenten moeten snappen dat financiële stress oplossen niet hetzelfde is als schulden kwijtschelden door middel van educatie, advies en regelingen 	6	4	Alle partijen

<ul style="list-style-type: none"> Schuldhelpverlening organisaties moeten ondersteuning bieden en zich openstellen voor studenten 			
<p>Er wordt naar studenten geluisterd bij het maken van (politieke) beslissingen</p> <ul style="list-style-type: none"> Doe dit door ervaringsdeskundige aan te stellen 	2	2	Rijksoverheid
<p>Verplichte educatie over geld op middelbare school</p> <ul style="list-style-type: none"> Ieder kind heeft voldoende financiële vaardigheden om zelf gezonden financiële keuzes te maken Educatie over online verleidingen en gezonde uitgavepatronen Zorg daarnaast voor timely hulp, dus bijvoorbeeld hulp bij afsluiten van hypotheek Verplichte educatie kan via maatschappijleer worden aangeboden 	6	1	Middelbare scholen/overheid
<p>Er moeten betaalbare studentenwoningen komen voor studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> Universiteiten/Hogescholen moeten verantwoordelijk worden voor het onderkomen van studenten Wachttijd voor studentenwoningen is maximaal 6 maanden Woning schaarste kan worden opgelost door internationale studenten passender te laten worden aan de capaciteit van een stad 	3	1	Rijksoverheid
<p>Er moet een stabiele arbeidsmarkt zijn voor studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> Er moet meer informatie zijn over baankansen na het afstuderen 	2	0	Informatie vanuit universiteiten/hogescholen
<p>Rijksoverheid moet studenten als groot goed gaan zien</p> <ul style="list-style-type: none"> Prioriteit moet liggen op welzijn van jongeren Studeren moet kunnen zonder kosten voor student (kennis = geld voor de overheid) Het blikveld moet nationaal gezien verschuiven van genezen naar voorkomen De overheid moet investeren in toegankelijk onderwijs 	4	4	Rijksoverheid
<p>Laat ouderen een student "adopter", waarbij iemand die voldoende financiële middelen heeft een student kan steunen</p> <ul style="list-style-type: none"> Via studenten investeer je in je land 	1	4	Lokaal/gemeentes

<p>Er moet veel meer rust zijn en ruimte voor persoonlijke ontwikkeling voor de student, i.p.v. door een financiële lens te moeten kijken</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dit kan door kwijtschelden van schulden • Dit kan door meer te investeren in talent ontwikkeling • Dit kan door het verzorgen van extra curriculaire activiteiten vanuit de universiteit • Er moet daarbij ook aandacht zijn voor internationale studenten i.p.v. alleen Nederlandse studenten • Er moet meer ruimte komen om te zijn wie je wil zijn 	3	1	Alle partijen
<p>Verschillen in mbo, hbo en wo moeten worden gelijkgetrokken</p> <ul style="list-style-type: none"> • Goed zijn in een vak is waardevol 	1	1	Alle partijen
<p>Meer hulp vanuit de universiteit</p> <ul style="list-style-type: none"> • Door jaarlijkse sessie over geld te organiseren, kan in de vorm van verplichte cursus per jaar • Door een loket waar je altijd binnen kan lopen, eventueel peer-education binnen loket. Zorg voor publiciteit door flyers • Per faculteit een medewerker die kan helpen bij vragen • Eerstejaars krijgen hulp van ouderejaars • Bespreekbaar maken binnen mentorgroep • Zorg ervoor dat deze hulp laagdrempelige is • Zorg dat informatie al wordt gegeven in introductieweken • Er moeten campagnes komen over geldzaken 	8	3	Universiteiten/ho gescholen
<p>Online gokken verbieden</p>	3	3	Rijksoverheid
<p>Buy now, pay later alleen kunnen gebruiken wanneer je aan kan tonen dat je voldoende geld hebt</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het moet minder makkelijk worden gemaakt om schulden bij instanties als Klarna te hebben • Er moet ook meer controle komen op bedrijven die hier gebruik van willen maken • Er moet een soort kredietscore komen om te bepalen of je van Buy now Pay later services gebruik te maken 	5	4	Rijksoverheid
<p>Als student heb je altijd recht op huurtoeslag</p> <ul style="list-style-type: none"> • Huurbazen moeten ook meer gecheckt worden op hun services 	2	0	Rijksoverheid

<p>Er is een open dialoog mogelijk tussen de overheid en studenten over financiën bij studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er moet een punt komen waar je bovenstaande zou kunnen bespreken 	2	0	Rijksoverheid
<p>Iedere student moet gelijke kansen hebben</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dit kan door alle opleidingen gratis te maken en iedereen die evenveel verdient • OV wordt voor iedere student gratis • Wisselen van studie wordt makkelijk gemaakt • Er is meer loopbaan coaching • De studententijd moet voor iedereen prettig zijn 	2	1	Alle partijen
<p>Er moet meer zekerheid worden geboden voor de toekomst</p> <ul style="list-style-type: none"> • Huis kopen zonder studieschuld, en voorrang voor starters 	1	0	Alle partijen
<p>Er moet een soort kindertelefoon komen voor financiële vragen voor studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • Deze lijn is gratis en ook bereikbaar in de weekenden 	1	1	Rijksoverheid
<p>Er moet één duidelijk punt komen waar studenten terecht kunnen wanneer zij vastlopen</p> <p>Daarnaast moeten studenten ook regelingen weten te vinden door middel van een duidelijk overzicht en professionals moeten dit duidelijk weten over te dragen aan studenten</p>	2	2	Alle partijen, punt kan eventueel overheidspunt zijn
<p>Het taboe rond financiële stress moet opgelost worden</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dit kunnen we doen door het een onderdeel te laten worden van media en opleidingen • Financiële stress moet bespreekbaar worden gemaakt in het onderwijs 	2	1	Alle partijen
<p>Er wordt een dashboard gecreëerd door de overheid waarin een overzicht staat van alle overheid gerelateerd inkomsten en uitgaven:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dit dashboard geeft ook meldingen wanneer er iets verandert in inkomsten en het geeft een schatting van uitgaven (over bijvoorbeeld terugbetalen van schulden) • Dit kan ook met behulp van een soort money mentor die je helpt bij vragen 	1	1	Rijksoverheid

<ul style="list-style-type: none"> Op dit dashboard staat ook tips hoe je je financiën beter kan organiseren Er kan ook een app gemaakt worden waarin inkomsten en uitgaven gemakkelijk bij te houden zijn 			
Wanneer brieven worden verstuurd vanuit DUO/de overheid dan moet het taalgebruik helder zijn voor studenten	2	0	Alle partijen
<p>Er moet minder belasting worden geheven op:</p> <ul style="list-style-type: none"> Producten die mensen echt nodig hebben, zoals sanitaire producten, groenten/fruit Eigen risico op zorg van mensen die het niet breed hebben moet omlaag / iedereen kan zijn eigen risico betalen. Bij eventuele achterstand moet er een punt zijn waar je informatie kan inwinnen Zorgtoeslag moet worden gebruikt waarvoor het bedoeld is, ideaal als dit direct naar de zorgverzekeraar gaat 	3	2	Rijksoverheid
<p>Informatieavonden organiseren vanuit gemeentes organiseren</p> <ul style="list-style-type: none"> Lokale hulp moet duidelijk aangegeven worden op deze avonden Niet alleen op avonden maar dagen organiseren, waarop de ene dag informatie in te winnen is op station, dan op de universiteit/hogeschool, dan bij een sportclub etc. 	2	2	Lokaal/ gemeentes
Bepaalde sportvoorzieningen gratis aanbieden voor studenten	1	1	Gemeentes
Lokale organisaties moeten studenten kunnen helpen met o.a. budgetteren, sparen, omgaan met geld etc.	1	1	Gemeentes
Er moeten workshops worden gegeven aan ouders van middelbare scholieren zodat ouders kind kunnen informeren	1	0	Middelbare scholen/gemeentes
<p>We moeten studeren gelijk gaan zien aan werken</p> <ul style="list-style-type: none"> Studenten hoeven niet veel tijd te besteden aan werk om te kunnen studeren Een bijbaan is optioneel voor ervaring De norm moet worden dat studeren de norm is, je focus ligt op studie i.p.v. werk 	2	1	Alle partijen

Er moet een crowdfunding komen voor studenten die weinig te besteden hebben	1	0	Lokaal
Er moet een voedselbank komen voor studenten die niet meer thuis bij hun ouders wonen <ul style="list-style-type: none"> • Goedkope lunchplekken voor studenten creëren (werkt ook tegen eenzaamheid) • De overheid moet dit subsidiëren 	1	2	Gemeentes
Er zijn duidelijke kaders, zodat studenten in één opslag kunnen zien waar zij recht op hebben qua toeslagen <ul style="list-style-type: none"> • Alle toeslagen waar een persoon recht op heeft worden geautomatiseerd en hoef je dus niet meer aan te vragen 	2	2	Rijksoverheid
Er moet een app/website worden gemaakt die relevant is voor alleen studenten (een studentenwebsite)	1	0	Alle partijen
Studenten worden niet uitgesloten van de al bestaande schuldhulpverlening	1	0	Alle partijen
Het is voor studenten duidelijk hoe groot hun studielening is, wat de rente is, hoeveel ze maandelijks gaan aflossen etc.	1	4	Rijksoverheid
Organisaties die er toe doen moeten minder worden versnipperd <ul style="list-style-type: none"> • Er moet op lokale schaal meer verbinding komen, gemeenschapsgevoel moet terugkeren • Dit kan op kleine schaal, denk aan buurthuizen, kerken, universiteiten etc. • Lokale organisaties moeten als een soort roadmap fungeren 	1	1	Alle partijen
Er moet informatievoorzieningen komen over waar je mee te maken krijgt als je 18 jaar bent geworden	1	1	Alle partijen

2. Brainstorm 2

Vraag 1: 'Welke informatie mist er volgens jou op bestaande websites?'

	Aantal keer genoemd
Positieve insteek	1
Doorlinken werken niet	1
Concrete plannen + toekomst perspectief	4
Het benoemen dat hulp gratis is	1
Informatie speciaal voor studenten, bijvoorbeeld op website van Nibud een kopje "studenten" i.p.v. "jongeren"	1
Overzichtelijkheid, vaak te veel (onbelangrijke) informatie, maak website intuïtief	3
Quiz	1
Fysieke loketten	1
Kloppende tabellen	1
Veel websites zijn bangmakerig, schrikken af, toon moet anders	1
Anekdoten	1
Verwijzing naar professionals	1
Terminologie	1
Informatie omtrent combinatie studie & wat te doen bij ziekte/zorgtaken	1
Projecties hoeveel je aan studieschuld per maand moet terugbetalen na de studie	2
Wat doet een normale student? Wat geeft de gemiddelde student uit, aan bijvoorbeeld sport/uitgaan	3
Chatfunctie mist vaak en bellen kan maar tot 17:00h, contactgegevens zijn soms lastig te vinden	3
Hoe maak je studeren als student leuk?	1
Toeslagen, hoe vraag je die aan? Wanneer/waar heb je er recht op? Bijvoorbeeld subsidies bij exchange + financiering school-middelen. Checklist mist	6
Pagina over financieel advies en financiële stress	1
Per gemeente zijn er instanties/organisaties, overzicht mist van lokale hulp, en bijvoorbeeld kosten voor wonen per stad	3
Correcte informatie omtrent DUO, informatie is oud/klopt niet altijd	3
Informatie mist omtrent studieschuld en hypotheek	1
Informatie omtrent wat te doen na afstuderen? Waar heb je nog recht op? Checklist mist	2
Het onderscheid mist in fasen van studententijd, wat te doen als je begint met studeren/wat te doen als je gaat afstuderen?	1

Vraag 2: 'Hoe zorgen wij ervoor dat studenten de informatie op de website weten te vinden?'

Bij colleges/mentormeetings de website benoemen	5
QR codes verspreiden	2
Zorgen dat studenten zich voelen aangesproken, bijvoorbeeld niet over financiële nood spreken	5
Snelle informatie voorziening, via kanalen die studenten gebruiken: TikTok/YouTube	1
Lot genoten groepen, soort steunloket waar website wordt aangekaart	2
Gerichte reclame, landelijke aanpak	2
Student-op-student, buddy's of ambassadeurs die zelf student zijn	4
Actuele informatie voorziening verzorgen	1
Kort, to the point studenten van informatie voorzien	1
Benoemen via introductieweken	3
Benoemen bij inschrijving bij de universiteit	1
Op middelbare scholen voorlichting geven	3
Via LinkedIn promoten van universiteiten	1
Via Instagram promoten van studieverenigingen en bij studieverenigingen zelf	4
Een app maken + website	1